

МОЖЛИВОСТІ І ФОРМИ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ В РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МЕНЕДЖЕРА

Проаналізовано історичну ретроспективу зародження та розвитку освітнього туризму. Розглянуто головні проблеми та перспективи розвитку освітнього туризму, його зміст та цілі.

The article considers the main problems and prospects of educational tourism, its concepts. The analysis of historical data on the origin and development of this type of tourism. Also consider the importance of educational tourism for individuals.

Ключові слова: туризм, проблеми та перспективи розвитку освітнього туризму.

Постановка проблеми. Освітній туризм, як напрямок у сфері туристичних послуг, в останні роки стрімко набирає оберти. Зростання популярності освітнього туризму пов'язано з тим, що на сучасному етапі в суспільній свідомості відбуваються істотні зміни в розумінні глобальних процесів, що забезпечують прогресивний розвиток суспільства.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Значення освітнього туризму для суспільства та тенденції його розвитку досліджувало широке коло вітчизняних і зарубіжних вчених і науковців, зокрема Данілова С.С., Чічкіна С.В., Морозова І.В., Брент Р.В., Петренко Н.В та ін. Зазначені науковці дослідили основні проблеми та перспективи розвитку освітнього туризму, його значення в системі саморозвитку людини. Проте важливо дані питання розглянути з позиції менеджменту.

Мета дослідження. Провести аналіз розвитку освітнього туризму, а також визначити його значення для розвитку професійних компетенцій працівників бізнес-структур.

Вклад основного матеріалу. Освітній туризм з'явився досить рано, адже пошук нових знань завжди був метою пануючої маси мандрівників стародавності. Залежно від соціально-економічного, політичного, культурно-історичного контексту у різних історичних періодах форми освітнього туризму мали свою специфіку. Практика міжнародних подорожей з освітніми цілями склалася в Західній Європі ще в IX столітті, чому сприяло збільшення кількості вищих навчальних закладів. З XII століття науковий обмін придбав стійку тенденцію до зростання й стабільного розвитку. В кінці XVII століття й першій половині XVIII століття під впливом ідей великих просвітителів у деяких навчальних закладах Європи практикувалися короткі екскурсії й пішохідні прогулянки для учнів. В кінці XVIII століття у Великобританії досить розповсюдженою була наступна практика: молоді люди з багатих родин в освітніх цілях стали робити "гранд-тури", 3-річні подорожі в континентальну Європу. Їх можна вважати першими освітніми турами. Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо й інші мислителі у своїх трактатах аргументували необхідність далеких поїздок як передумов правильного виховання індивіда. Таким чином, інтерес до туристичної сфери одержав ідеологічне обґрунтування у філософії Освіти. Із середини XI століття становлення й спеціалізація нових типів вищих навчальних закладів (інститутів, академій, ліцеїв, коледжів) у Європі й Америці позитивно позначилися на розвитку міжнародної мобільності. У даний час освітній туризм став колосальною транснаціональною індустрією з гігантськими доходами, органічно вбудовану у світову економічну систему.

Західний дослідник В. Сміт наводить класифікаційну схему туристичного сектора, що припускає наявність наступних самостійних підвидів туризму: етнічний туризм - у його основі лежить комунікативний досвід, що визначає спілкування з місцевим населенням, допустимо екзотичними етносами; культурний туризм, сповнений комунікацією зі зникаючими поведінковими паттернами (способами життя); історичний туризм, детермінований специфічним досвідом сприйняття славетних історичних прецедентів минулого; пізнавальний туризм, що ґрунтується на присутності в чужому середовищі; рекреаційний туризм, що гарантує деяку "волю бути поблажливим до нової моралі".[5] Майже всі вони несуть у собі елементи освітнього туризму.

В сучасній Україні освітній туризм набуває все більшої популярності з кожним роком, адже він відкриває для його учасників нові можливості для саморозвитку та самореалізації. Сьогодні під освітнім туризмом розуміють поїздки з метою одержання освіти за кордоном. Звичайно реалізуються поїздки в розвинені країни з метою вдосконалювання мови, одержання бізнес-освіти, вивчення спеціальних дисциплін.

На сьогодні у науковій літературі виділяється кілька видів освітнього туризму [2]:

- екскурсійно-ознайомлювальні подорожі по різних містах, природних зонах і країнах;
- навчальні поїздки з метою вивчення іноземної мови або тих чи інших загальноосвітніх та спеціальних предметів;
- ознайомлювальні поїздки в установи, організації й на підприємства;
- наукові й навчальні стажування в установах, організаціях і на підприємствах;
- участь у семінарах, конференціях, з'їздах, конгресах, майстер-класах, мета яких
- обмін досвідом і одержання нової професійно важливої інформації;

Популярність освітнього туризму росте щорічно. Освітній туризм, що має давні традиції, нині є перспективним напрямом міжнародного культурного обміну. Саме освітній туризм найбільшою мірою сприяє прояву етнічної самобутності й індивідуальності людини, впливаючи на більшу частину сфер людської діяльності. Освітній туризм є ідеальним полем для вивчення сутності культурного відтворення.

Освітній туризм в деякому сенсі можна охарактеризувати як процес ознайомлення з "чужою" культурою і її осмислення. У результаті даних процедур людина формує власні погляди щодо Іншого й на цій основі розвиває, розширює коло своїх пізнавальних інтересів відносно історико-культурних традицій, звичаїв, поведінки народів інших місцевостей, етносів і національностей - усього того, що дозволяє формувати культурну компетентність учасника туристичного процесу. На сьогодні концепція технології освітнього туризму ґрунтуються на цінностях відкритого простору (освітньої мобільності, культурній грамотності, індивідуальній історії) і є відповіддю на виклики нашого часу [3].

Основними характеристиками туристсько-освітньої технології вважаються: системність, науковість, відтворюваність, ефективність, якість і вмотивованість навчання, новизна, інформаційність, можливість тиражування, перенесення в нові умови та інше.

Туристсько-освітня технологія реалізує три основні функції [4].

1. Описова функція – детермінує істотні аспекти практичної реалізації навчального процесу в межах освітньої подорожі. Вона дозволяє різним фахівцям дати однаковий опис цього процесу, користуючись відповідним інструментарієм.

2. Пояснювальна функція – дозволяє виявити ефективність різних складових навчання (наприклад, ефективність різних методів) і визначити їх оптимальні комбінації під час організації й проведення турів.

3. Проективна функція – здійснюється при описі навчального процесу на всіх рівнях, включаючи рівень реалізації. Так, освітній туризм організовується в нових формах і повинен урахувувати комплекс сучасних освітніх завдань.

Дуже популярними на сьогодні видом освітнього туризму є мовний туризм, який направлений на вивчення іноземної мови. Кращі мовні школи, які спрямовані на вивчення англійської мови знаходяться в Великій Британії, США, Канаді, Новій Зеландії та на Мальті.

Такий спосіб вивчення мови дає цілу низку переваг:

- повне занурення в англомовне середовище з найпершого дня перебування в спілкування правильною, грамотною англійською мовою з викладачами і студентами, адже останні вчать і намагаються розмовляти саме такою мовою;

- крім розмовної і ділової, доступ до академічної лексики під час уроків, яку застосовують в навчальних матеріалах, якою розмовляють викладачі та студенти англомовних вищих навчальних закладів, яку використовують у мовних тестах;

- можливість якісної підготовки до тестів TOEFL, IELTS та інших.

- можливість вивчити культуру країни і місцевості, в якій знаходиться школа, оскільки школи часто організовують святкування національних свят та традицій притаманних місцевому населенню.

Також зростає попит на навчальні програми, спрямовані на здобуття вищої освіти, одним з найпопулярніших напрямків навчання є менеджмент. І з кожним днем все більше молоді прагне отримати економічну освіту за кордоном, таким чином цей вид освітнього туризму активно розвивається та збільшується [6].

Здобуття вищої освіти в іншій країні може мати певні переваги:

- отримання новітніх знань від їх безпосередніх продуцентів, якими можуть бути викладачі тих установ, де людина проходить навчання (чи стажування);

- доступ до сучасної науково-дослідної бази і технологій у відповідній сфері діяльності, що дає змогу набути цінного досвіду проведення наукових досліджень, певних практичних навичок роботи на сучасному обладнанні;

- доступ до світових культурних досягнень;

- отримання диплома міжнародного визнання;

- можливість вивчити декілька іноземних мов;

- можливість кращого працевлаштування, в тому числі в інших країнах.

- здатність розглядати і бачити проблеми глобально після завершення навчання.

Серед напрямів освітнього туризму окремо можна виділити ті, що дають змогу набути досвіду підприємницької діяльності чи вдосконалити способи ведення бізнесу. Доволі популярними стають короткострокові бізнес-тренінги за кордоном. Найчастіше обираються тренінги, що дають змогу опанувати сучасними методиками роботи з людьми чи самоорганізації. Це тайм-менеджмент, керування в стресових умовах, використання емоційної складової в роботі з людьми, ефективна комунікація, делегування обов'язків тощо. Всі ці питання є дуже важливими для менеджерів, адже ліву частину свого робочого часу вони присвячують саме цим видам діяльності. Тому такий вид освітнього туризму дозволяє доволі суттєво покращити загальний кваліфікаційний рівень; до того ж – покращити знання ділової іноземної мови, обміняти досвідом з іншими учасниками тренінгу.

До різновидів освітнього туризму можна віднести і поєднання відпочинку із запозиченням

іноземного досвіду ведення підприємницької діяльності, в тому числі – знаходження нових ідей для бізнесу. Саме таким чином на початку становлення ринкової економіки в Україні з'явилися перші бутіки, тематичні кафе та ресторани, нові види розважальних закладів. Поступово іноземний бізнес-досвід поширювався і на малі та великі підприємства, де почали застосовувати нові технології обслуговування, сучасні способи організації праці. Наразі процес запозичення іноземного досвіду перейшов на новий рівень – існують спеціальні бізнес-тури, які дозволяють ознайомитися з іноземним досвідом діяльності підприємств, новими технологіями, інноваціями у сфері обслуговування тощо. Найчастіше в таких турах зацікавленні іноземні компанії, які займаються продажем своїх франшиз. Можна сказати навіть, що більша частина сучасного бізнесу у пострадянських країнах набула сучасних форм його ведення за рахунок іноземного досвіду, адже ринкові умови господарювання потребували зовсім іншого підходу до організації усіх бізнес-процесів.

Досить позитивним для України є те, що за допомогою таких форм освітнього туризму як стажування на підприємствах вітчизняні компанії переймають досвід етичного та «прозорого» ведення бізнесу. Вітчизняні керівники все більше розуміють важливість капіталовкладень в розвиток персоналу, формування сучасної організаційної культури, адекватної стратегічним цілям компанії і водночас – системі загальнолюдських цінностей. Стажування у провідних іноземних корпораціях допомагає побачити на практиці успіх іноземних підприємств, досягнутий на основі відкритості бізнесу для клієнтів та партнерів, етичних цінностей, високого рівня сервісу. Це стимулює вітчизняний топ-менеджмент до створення бізнесу такого рівня і в Україні.

Проте найпопулярнішим видом бізнес-навчання за кордоном є отримання ступеня Магістра ділового адміністрування (Master of Business Administration). MBA в класичному розумінні – це спеціалізована професійна освіта в області бізнесу. Вона необхідна, якщо людина хоче присвятити себе бізнесу, набути спеціалізованих знань, навичок, зв'язків і додаткових кар'єрних можливостей. Диплом MBA – це перший широко визнаний міжнародний диплом з бізнесу магістерського рівня.

Навіть під час економічних криз і соціальної нестабільності освітній туризм не втрачає своїх позицій, та навіть посилює їх. Люди використовують вимушені перерви у своїй роботі для набуття нових знань і досвіду, які б допомогли їм по-новому позиціонувати себе у суспільстві, змінити свій погляд на життя чи навіть змінити вид професійної діяльності.

Багато дослідників відносять освітні тури до числа провідних і найбільш перспективних різновидностей туризму, специфічні особливості яких проявляються в особливому характері попиту. Це проявляється в сезонних коливаннях, диверсифікованості туристичного продукту й послуг гостинності, низької схильності до криз і соціально-політичних потрясінь. Як і в цілому у світі, на українському туристичному ринку попит на такі комбіновані програми також зростає, причому з досить високою швидкістю. Звичайний пляжний відпочинок все частіше здається одноманітним, екскурсійні програми починають здаватися нецікавими та типовими. Український турист прагне набути нових навичок і знань. Особливо це стосується молодих туристів – школярів і студентів, які найчастіше прагнуть поєднати відпочинок із вивченням англійської мови.

Попит народжує пропозицію, тому туристичні фірми пропонують значний перелік можливих програм відпочинку, у яких поєднуються відпочинок і навчання. За даними Всесвітньої молодіжної, Студентської та Освітньої туристичної конфедерації, за останні п'ять років загальна кількість студентів, готових поєднати відпочинок з користю для власного розвитку, зросла на 40%. В Україні ці показники також зростають. Відповідно до статистичних даних, більшість молодих людей у світі схилиються у бік "корисного відпочинку" та вільного стилю мандрування. Більше ніж 85% мандрівників відмовляються називати себе туристами та шукають у поїздках не стандартних туристичних розваг, а можливість побачити ту чи іншу країну або регіон очима місцевих мешканців, відчути на собі нові соціальні та культурні умови, набути необхідних знань та навичок, а також поєднати відпочинок з вивченням або підтриманням на відповідному рівні іноземної мови. Вік 57% таких мандрівників становить 20–25 років, але за останні роки, з 2003 р. до 2011 р., такий "корисний туризм" стає популярним й серед людей від 25 до 35 років, їхня кількість зросла з 24% до 32%. Дослідники туристичної поведінки людини також виявили за останні роки очевидну тенденцію до відпочинку, пов'язаного з пізнанням, спілкуванням, самоствердженням. Швейцарський дослідник Й. Криппендорф відзначає очевидну трансформацію туристичних мотивів за останні 20 років, а саме: посилення тенденцій до активного відпочинку, включаючи спорт і хобі; зниження потреби до пасивного відпочинку; посилення до соціальних контактів [7].

Наразі в Україні активно ведеться діяльність по зміцненню освітнього туризму, наближенню його до світових стандартів. Зокрема, ведуться переговори з дипломатичними представництвами різних країн стосовно спрощення візового режиму, інформуються наші туристи про їхні можливості й права. Відповідно статистика інших країн говорить про те, що цей вид туризму швидко зростає та має великі перспективи, з кожним роком стаючи все більш доступним для різних соціальних верств населення.

Висновки. Ще в недалекому минулому туризм розглядався в основному тільки як вид відпочинку, і лише одиниці мали на меті використання туристичних подорожей з метою самовдосконалення та саморозвитку. Однак сучасні тенденції у виборі подорожей говорять про істотне зростання популярності "корисного відпочинку". З кожним днем зростає популярність бізнес-програм, що дають можливість

покращити рівень практичних та теоретичних знань працівникам бізнес-структур. Ці програми допомагають розширити професійний досвід, значно підвищити рівень кваліфікації працівника, його конкурентоспроможність на ринку праці. Освітній туризм набуває різноманітніших форм і стає все більш привабливою сферою підприємницької діяльності. Однак його ефективний розвиток потребує професійного менеджменту, завдяки якому можна було б значно розширити спектр послуг, їх пізнавальні можливості і, відповідно, цільові аудиторії. Це і буде темою наступних досліджень.

Література

1. Данилова С.С. Оценка развития рынка образовательного туризма / С.С. Данилова // Иркутск. гос. экон. акад. – 2010. – № 3. – С. 85–88.
2. Ваганова Е. Образовательный туризм / Е. Ваганова // Турбизнес. – 2007. – № 14. – С. 94–95.
3. Чичкина С.В. Освітній туризм як і раніше в моді / С.В. Чичкина // Туризм. – 2006. – № 10. – С. 60–61.
4. Brent R.W. Managing educational tourism / R.W. Brent // Aspects of tourism – L., 2003. – 156 p.
5. Морозова І.В. Взаємодія культур і освітній туризм / І.В. Морозова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_tourism/morozova.htm.
6. Вища освіта за кордоном [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vyvchay.com/uk/higher-education#higher%20education%20usa>.
7. Петренко Н.В. Освітній туризм в Україні в другій половині XIX - початку XX ст. (уроки минулого та завдання майбутнього) / Н.В. Петренко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. – 2011. – №7. – С. 37–47.

Надійшла 03.05.2012; рецензент: д. е. н. Лук'янова В. В.

УДК 331.5 (477.87)

Ю. В. МАШИКА, Н. М. БІГАР, М. М. ГНЕТИЛО
Закарпатський державний університет

РИНОК ПРАЦІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглянуто основні структурні зрушення на ринку праці, які відбулись впродовж 2011 року – 1 кварталу 2012 року. Стаття актуальна для будь-якого кола читачів незалежно від віку, професії та місця проживання. Автор аналізує стан ринку праці, робить висновки, а також прогнозує перспективних тенденцій.

The article reviews the main structural changes in the labor market that occurred during 2011 – 1st quarter 2012. The peculiarity of this article is that it is important for any range of readers, regardless of age, profession and residence. The author examines the state of labor market, makes conclusions, and forecasts of prospective trends.

Ключові слова: ринок праці, робоча сила, робочі місця, робітники, вакансії, заробітна плата, професії.

Унікальність праці як виробничого фактора полягає в тому, що послуги праці неможливо відокремити від робітника. Але через те, що об'єктом купівлі-продажу є лише послуги праці робітника, а не сам робітник, поряд із ціною праці не менше важать умови праці, які визначаються трудовими угодами і чинним законодавством.

Ринок праці – сфера формування попиту і пропозиції на робочу силу. Через ринок праці здійснюється продаж робочої сили на визначений термін. На ринку праці встановлюється ціна праці – ставка заробітної плати - та обсяг використання праці.

Праця (або послуги праці) – один з основних факторів виробництва, власниками якого є домогосподарства; це фізичні і розумові здібності людей, що можуть бути використані у виробництві благ.

Обсяг використання праці вимірюються у годинах роботи протягом певного періоду (отже, праця - це потокова величина). Запаси праці в економіці вимірюються показником робоча сила: це працездатне населення, тобто кількість людей, які досягли певного віку (в Україні 16 років) і працюють або хоча й не мають роботи, то шукають її чи очікують, що їм запропонують роботу.

Працедавець – це фірма, яка, виходячи із попиту на свою продукцію, утворює вторинний попит на працю та надає можливість найманим робітникам працювати та отримувати заробітну плату [1].

Постановка проблеми. Для досягнення оптимального результату необхідно покращувати всі фактори в комплексі. Саме тому питання дослідження ринку праці набуває актуальності за умов переходу суспільства до соціально-ринкових засад господарювання. В розвитку ринкової економіки України особливої актуальності набуває становлення ринку праці як інституту, що регулює зайнятість і забезпечує соціальну стабільність в суспільстві. Ринок праці – сфера формування попиту і пропозиції на робочу силу. Через ринок праці здійснюється продаж робочої сили на визначений термін. Ринок впливає на всі сфери економіки. Він дає відповіді на питання: ЩО, ДЛЯ КОГО та ЯК виробляти? Ринок праці, зокрема, регулює рух трудових ресурсів у народному господарстві.